

4. Blocajele creativității Disponibil
<http://corneliaviju.blogspot.md/2014/11/blocajele-creativitatii.html>
(vizitat 27.03.2017/ 9:46).

5. Concurența sănătoasă vs. Concurența nesănătoasă Disponibil:
<http://gustdefericire.ro/?p=714> (vizitat 27.03.2017/ 18:12).

ASPECTELE EVOLUTIVE ALE TAPISERIEI ÎN DEZVOLTAREA ARTEI TEXTILE

Vasile GRAMA, lector universitar

Summary

The beautiful and many accomplishments that took place with the passage of time in the tapestry are remarked and appreciated by all the lovers and promoters of this wonderful field illustrating a special activity and spiritual dedication. The most important fact, or rather the main pillar, of contemplating wonderful works of art is the creator's inner and emotional attitude.

Frumoasele și multiplele realizări ce au avut loc, odată cu trecerea timpului, în domeniul tapiseriei artistice, sunt remarcate și apreciate de toți iubitorii și promotorii acestui minunat gen de artă care ilustrează o deosebită activitate și dăruire sufletească. Cel mai important fapt demonstrat, sau, mai bine zis, pilon principal al contemplării minunatelor opere de artă este atitudinea lăuntrică și emoțională a creatorului.

La etapa actuală, în sfera culturii artistice, o atenție deosebită se acordă studierii artei decorative și designului textil. Aceste opere sunt create pentru satisfacerea cerințelor atât materiale cât și spirituale ale omului. Arta decorativă aplicată este una dintre cele mai importante sfere ale artei și culturii artistice [7].

Omul a simțit dorința de a-și exprima prin artă gândirile și preocupările încă din comuna primitivă. Desenele acestei perioade ne dezvăluie spiritul de observație și simțul artistic al oamenilor acelor vremuri. Dorința omului de a-și îmbunătăți în permanență

locuința și mediul înconjurător este la fel de veche ca și specia umană, manifestându-se de-a lungul evoluției sale, deja într-un istoric al designului. E bine cunoscut faptul că trecerea timpului impune o dezvoltare permanentă, o diversificare treptată și bine ramificată a acestor dezvoltări. Astfel, peste ani de zile, urmează să se creeze o istorie a anilor precedenți, ceea ce reprezintă de fapt o analiză comparativă a timpurilor trecute cu cele prezente și, de ce nu, cu timpurile care vin.

Istoria se crează vizibil, de sine stătător, ca urmare, omului creator îi rămâne doar să o observe corect și să dezvolte compartimentul dorit în direcția convenită. Această știință face referire asupra tuturor compartimentelor incluse în universul istoric, la fel ca și totalitatea evenimentelor ce sau petrecut și se petrec de-a lungul secolelor. Istoria tapiseriei nu e altceva decât o remarcare a evoluției acestui mic compartiment ce a tins mereu spre noi dimensiuni, spre noi tendințe și concepții ce fac remarcabile capacitățile omenirii în legătură cu rezolvarea artistică și amenajarea spațiului ambiental [2, p. 26].

Primul pas în domeniul tapiseriei se consideră că a fost efectuat în antichitate, însă, cea mai fructuoasă și importantă perioadă este considerată ca fiind *evul mediu*. În Europa, ea apare și evoluează vertiginos în sec. XII – XIII, iar în secolul XV, în Arras (Franța), producția tapiseriilor crește atât de vertiginos, încât orașul le oferă numele sau care desemnează în mod curent, până în secolele XVII – XVIII orice fel de tapiserie.

Tapiseria, ca domeniu artistic, a fost cunoscută în Franța. Din 1945 capătă o adevărată renaștere, mai întâi, în tehnica sa clasică și apoi prin aspecte mai libere și novatoare de interpretare. Tapiseria clasică folosește o tehnică străveche: încrucișarea unor fire orizontale (bătătura sau băteala) cu cele verticale (urzeala), și apoi îndesirea lor prin bătaia cu pieptenele sau furculița de țesut. Operația se face fie pe un suport orizontal (în franceză *basse lisse*) sau vertical (*haute-lisse*). Spre deosebire însă de cele mai multe feluri de țesături,

în tehnica de tip *Arras*, *Aubusson* sau *Gobelin*, urzeala servește exclusiv ca armătură, fiind apoi total acoperită de bătătură, care este alcătuită din fire colorate, formând decorul figural, vegetal sau ornamental, reprezentat pe un proiect pregătit prealabil, care se numește *carton* [1, p. 114].

Mai caracteristic este însă faptul că firele bătăturii nu traversează obligatoriu întreaga lățime a țesăturii, ci doar un anumit număr de fire ale urzelei (cât se întinde motivul de aceeași culoare).

O altă particularitate a tehnicii tapiseriei clasice constă în posibilitatea de a folosi în bătătură și urzeală fire de diferite grosimi și chiar de diferite feluri (lână, mătase etc). Ca urmare, țesătura poate fi în anumite zone mai fină și în altele mai aspră, ceea ce creează deosebiri de granulație și, implicit vibrații expresive. Modalitatea aceasta este des folosită de artiștii moderni care variază, de pildă, de la opt până la trei fire pe centimetru [9, p. 18]. Grosimea firelor folosite evoluează și ea permanent. Până în sec. XV țesătura era, în general, mai degajată (firele sunt mai groase): cam cinci fire pe centimetru. Din sec. XVI ea devine mai densă (firele deja sunt mai subțiri), în medie până la șapte fire pe centimetru. În secolul XVIII finețea punctajului atinge deja zece și mai multe fire. Creșterea densității firelor textile în tapiserie n-a însemnat implicit și un progres artistic. Dimpotrivă, densitatea enormă a firelor, vizavi de o sporită creștere a numărului culorilor, a dus mai degrabă spre o concurență cu genul traditional al picturii, la o cursă de virtuozitate, marcând o decadentă în continuare a artei textile. De aceea, reînvierea genului artei textile a fost însoțită de înlăturarea tendințelor picturale, prin revenirea la mijloacele de expresie specifică, și implicit, de predilecție la o tehnică mai degajată a fibrelor textile cu o reducere evidentă a culorilor.

Dacă pe la mijlocul sec. XVIII, în Franța, la realizarea unei lucrări sunt aplicate până la 30 mii de nuanțe, mai târziu, în sec. XX, artistul J.Lurcat (tapiser francez ce a marcat tapiseria contemporană), într-o suprafață de 25m² folosește mai puțin de 50 tonuri cromatice.

Vorbind despre specificul tapiseriei, artistul Marc Saint Saens spunea; „*Aici nu sunt posibile senzații exprimate prin spontaneitatea sau abilitatea facturii. Nu sunt posibile de asemenea nici amestecurile de nuanțe, nici glasiuri cromatice, ... lâna nu admite decât să fie vopsită și țesută*” [6, p. 30].

Tehnica tapiseriei clasice este caracterizată doar de o felieră a tapiseriei moderne. Marii artiști francezi, lucrând la Aubusson încă de prin 1939 – Jean Lurcat, Marcel Gromaire, precum și Le Corbusier, Marc Saint Saens, Jean Picart, Le Doux și alții, care au creat „cartoane” pentru o realizare în tehnicile „haute” și „basse lisse”, în ultimii ani, se dezic de la o asemenea variantă .

Tapiseria este o artă specific europeană ce face parte din artele monumentale și are ca destinație decorarea spațiilor publice de mari dimensiuni. Ea s-a dezvoltat de la începuturile Evului Mediu, având ca destinație decorarea castelurilor și palatelor nobiliare, mai ales în Franța și Flandra. Epoca sa de aur a ținut până la începutul sec. XVIII, deși puritatea stilistică a concepției gotice deja se pierduse. Declinul tapiseriei începe încă pe la finele sec. XVIII, datorită picturalizării acesteia și pierderii legături arhitectonice cu spațiul de încadrare [7].

Primele saloane de producere ale tapiseriei moderne apar la începutul sec. XIX, în cadrul mișcării artistice „Arta 1900”. Aceste tendințe conceptual-novatoare suferă diverse modificări pe parcursul timpului, trecând printr-un șir de etape transformative. În prezent, aspectul artei textil-tradiționale se interferează creativ cu diferite aspecte bidimensionale, tridimensionale, cinetice, etc.

Pe lângă noțiunea de tapiserie, mai întâlnim o serie de termeni cum ar fi: *arras*, *șpaleran*, *goblen*, ce desemnează acest fenomen artistic în diferite perioade și spații geografice. În Italia, *arrazzo* sau *spalierra*, în Germania *șpaleran*. Dar, cel mai răspândit termen artistic folosit în Europa este *tapiseria* (în Franța-tapiserie, în Anglia-tapestry), având originea din franceză, *tapis* – covor.

În literatura științifică, în publicațiile de specialitate a perioadei trecute, se utiliza termenul „*goblen*”. Se poate de remarcat că, acest termen are semnificație convențională. Așa cum precizează unele dicționare, *goblen* în sens direct denumește manufactura de tapiserie fondată în sec. XVII la Paris, în casa celebrei familii de boiangerii Gobelins [8, p. 8].

Etimologic provenind din limba franceza, Gobelins este numele de familie al întemeietorului atelierului de vopsitorie Jean Gobelins. Activând un secol în domeniul boiangeriei, atelierul cedează localul și chiar numele său tapiserilor flamanzi, care vor pune bazele unei celebre industrii de tapiserie.

Astfel, noțiunea de *goblen* se răspândește în lumea întreagă ca denumire a lucrărilor țesute la manufatura Gobelins (manufactură pariziană ce funcționează pînă în prezent) inclusiv și a broderiilor ce au aspectul tapiseriilor executate cu acul. Calitățile înalte ale goblenurilor din sec. XVII – XVIII le-au adus o mare popularitate, încît au început să fie numite astfel și tapiseriile de la alte manufacturi care imitau această tehnică, iar mai târziu termenul *goblen* se întrebuițează deseori ca sinonim al noțiunii de *tapiserie*.

Cercetând datele enciclopedice din diverse surse, oamenii de știință au ajuns la concluzia că, acest domeniu artistic străvechi urmează a fi numit cu termenul „*tapiserie*”, iar *goblen* necesită să fie folosit, în următoarele cazuri: pentru denumirea celebrelor tapiserii și broderii produse la manufactura Gobelin din Franța, pentru denumirea tehnicii de tip Gobelin, specifică acestei manufacturi (ca și tehnica de tip Arras, Aubusson etc.), și pentru lucrările executate conform acestei tehnologii textile.

Unele dicționare de specialitate prezintă tapiseria ca o piesă textilă de dimensiuni mari, lucrată din lână ori mătase, întrebuițată pentru îmbrăcarea și împodobirea pereților unui interior. Conform acestor specificări, tapiseria este o operă de artă țesută pe un suport textil, în care desenul rezultă din armătura ei și este destinată să formeze panouri decorative, plasate anume pe verticală. Centrul

internațional de textile artistice din orașul francez Lion, definește tapiseria drept gen de țesătură cu decor policrom, ale căror fire horizontale dau naștere motivelor ornamentale, acoperind în întregime firele verticale de urzeală care se întretes.

O definiție asemănătoare prezintă tapiseria din următoarele semnificații: *țesătură adăugată, de regulă peretelui pentru a-l sublinia, pentru a-l înobilă; ansamblu de tehnici textile murale bazate pe împletirea firelor de fond (urzeală), cu cele depuse uniform prin țesere (fire de băteală); prin înnodare cu fire de "batere" sau „alegere” a unor motive abstracte sau figurative, folosinduse de regulă un „model” (carton); se realizează după poziția suportului în două variante: pe orizontală (basse-lisse) și pe verticală (haute-lisse) [4, p. 18].*

Tehnica străveche, pe care o folosește tapiseria, este un prim factor ce justifică utilizarea noțiunii de tapiserie pentru denumirea acestui domeniu. Această tehnologie textilă își pornește originea sa încă din îndepărtata epocă a Antichității. Picturile îndeplinite de *Beni Hasan* (Egipt, mileniul III î.e.n.) atestă utilizarea suportului de țesut la confecționarea tapisierilor, asemănător celor folosite în zilele noastre.

Din cele expuse mai sus rezultă că aspectul caracteristic al piesei textile poate fi definit drept tapiserie, numai în următoarele cazuri:

a) – suprafață textilă, executată în scop decorativ, implică la început un proiect prealabil (cartonul este executat de artistul proiectant);

b) – motivele decorative poartă caracter artistic-original, ce acordă lucrării aspect pronunțat individual, și rezultă organic din structura textilă;

c) – obligativitatea așezării acestei piese într-o anumită poziție (de regulă, pe verticală, adosată unui perete), astfel ca valoarea sa decorativă să se impună privirii întocmai ca a unui tablou (cu alte

cuvinte, tapiseria se aliniază cu pricipiile de percepere ale picturii) [5, p. 36].

În evoluția sa istorică, tapiseria a cunoscut câteva epoci sau etape distincte de dezvoltare. Prima etapă este cea din perioada antică. Concepută încă din antichitate, tapiseria a atins culmile înfloririi în perioadele evoluției culminante a marilor culturi antice. Este considerată drept un decor de lux atât în ritualurile diverselor religii, cât și în palatele regilor sau ale aristocraților. Perisabilitatea fibrelor textile nu a permis decât păstrarea puținelor lucrări din perioada civilizației antice.

Cea de-a doua etapă aparține tapiseriei copte (*paleo-creștine*). Datează din primul secol al erei noastre și până în sec.VII, când Islamul a pulverizat zonele creștine afro-asiatice. Prezintă o treaptă importantă cognitiv-artistică de cunoaștere a acestui gen de design textil.

Evul Mediu constituie următoarea etapă, care, în opinia cercetătorilor, este cea mai spectaculoasă ca efort creator al geniului uman creator. În acest context, se poate de menționat cele mai importante centre precum sunt cele de la Arros și Beauvais (Franța). Este necesar de a accentua că în perioada Evului Mediu spațiul unui interior architectural se structura în felul următor: avea aspect asimetric; suprafețele pereților puteau trece dintr-un spațiu în altul; interiorul architectural purta proporții gigantice. Din aceste considerente suprafața tapiseriei în perioada gotică făcea parte organică din componenta peretelui, deoarece întru totul se supunea și artistic completa spațiul architectural.

Epoca Renașterii se caracterizează prin faptul că la baza tapiseriei stă principiul compoziției simetrice. În această perioadă tapiseria este divizată și se fixează strict în anumite locuri și în anumit mod: în mod ritmic; secționat; de coloane și pilaștri. Șpalera din această perioadă dezvoltă activ ideea de ansamblu inclus în compoziția arhitecturală. O altă trăsătură a acestor piese se manifestă prin faptul că, compoziția este aranjată în ramă specială, cu bordură

țesută. Motivele ornamentale ale bordurii sunt: frunze de acant; fructe cu flori; vase și păsări [3, p. 148].

Se poate afirma, în linii generale, că motivele reprezentate pe șpalieri, de regulă, făceau parte din universul biblic și cel legat de mitologia antică. În perioada barocului arta tapiseriei capătă amploare și se răspândește în toate așezările umane. Aceasta peregrinează din somptuoasele palate regale în castelele de vânătoare. Modul acesta de amplasare simplifică într-un fel genul tapiseriei și-l aduce la o formă cu mult mai îngustă de dimensiune și, respectiv, mai modestă a artei de delectare vizuală.

Dintre trăsăturile caracteristice ale goblenului din epoca barocului menționăm faptul utilizării efectelor perspectivei liniare și a celei aeriene. Aspectul general al pieselor se apropie de decorul executat cu mare măiestrie și virtuozitate [7].

În următoarele epoci această dezvoltare armonioasă a fost însă încălcată. Cauzele acestei deformări sunt: schimbările legate de calitatea executării ansamblului arhitectural; pierderea totală a calităților decorative ale șpalerei, care este, tot mai frecvent, înlocuită cu aplicarea picturii pe pânză; datorită nivelului înalt de executare tehnică, suprafața goblenului devine netedă, prin comprimarea până la limită a structurii țesutului; prezența unui amalgam de nuanțe și nuanțări foarte fine; datorită apariției în sec. XVIII a centrului Abison, care producea și efectua copii de proastă calitate. Acest centru textil confecționează covoare primitive, ce satisfăceau gusturile banale ale cetățenilor.

Bibliografie

1. Constantin, Paul, Mica enciclopedie de arhitectură, arte decorative și aplicative, București, 1979.
2. Dunăre Nicolae., Ornamentica tradițională comparată, Meridiane, București, 1979.
3. Laurousse Grande, Dictionnaire encyclopedique en deux volumes, Paris, 1970, v. II.

4. Liardon, Pierre-Henri, Lausanne. Centru Internațional al Tapiseriei, Arta, 1969, nr. 12.
5. Petrescu, Paul, Motive decorative celebre, Editura Academiei, București, 1971.
6. Prassinos, Mario, Tapiserie și limbaj. Trad. în l. română de Irina Fortunescu, Arta, București, 1978, nr. 5.
7. Simac, Ana, Tapiseria contemporană din R. Moldova, Știința, Chișinău, 2001.
8. Tapiserii franceze. Catalogul expoziției de tapiserii, sec. XVII-XVIII, București, 1964.
9. Uvarova, A., Metodologia aplicării bazelor compoziției decorative în procesul pregătirii profesionale a studenților de la facultățile de arte plastice. În baza materialului cursului Tapiseria artistică. Autoref. Tezei dr ped., Chișinău, 2005.

GRĂDINILE LOCUINTELOR INDIVIDUALE

Iulia MIRZA, lector superior

Summary

The gardens of individual dwellings have aesthetic and functional function, being the place where the owner wants to have privacy and shelter from indiscreet looks.

Aceste tipuri de spații verzi reprezintă o categorie aparte, au suprafețe variabile de la 40-50 m² până la 400-1000 m², prezentând un acces limitat și fiind de fapt spații închise delimitate de împrejurimi. Aceste grădini sunt amenajate și întreținute de proprietar după gustul propriu, personal sau cu ajutorul firmelor specializate de profil. În funcție de poziția față de clădire (locuință, sediu de firmă etc.), acestea pot fi: grădina de fațadă, grădina din spatele locuinței și grădina interioară. Grădina de fațadă, așa cum reiese din denumire, este situată în fața locuinței, poate avea o împrejmuire (gard) înaltă, joasă sau fără împrejmuire, în funcție de specificul locului și de estetica urbană adoptată în acea zonă. Aproape în toate cazurile această grădină are doar funcție estetică. Soluția de amenajare adoptată poate fi liberă sau geometrică